

1-қосымша

Авторлық материалдар негізінде тәжірибені таратушылар тізімі

№	Педагогтің толық аты-жөні	Жұмыс орны/ лауазымы, санаты	Авторлық бағдарламаның тақырыбы, бекітілген уақыты (хаттама №, айы, күні, жылы)	Аттестациядан өтетін мерзімі
Бастауыш сынып, мектепке дейінгі білім беру бағыты.				
1.	Арғынбек Айтжамал	ШҚО ББ Өскемен қаласы бойынша ББ «Шоқан Уәлиханов атындағы №3 мектеп-лицейі» КММ. Бастауыш сынып мұғалімі, педагог-сарапшы	«Математикалық логика» №1 хаттама 01.04.2026 жыл	2026 жыл
2.	Дудкина Светлана Викторовна	ШҚО ББ Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «Сағадат Нұрмағамбетов атындағы №4 орта мектебі» КММ Бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші	«Сказки как инструмент воспитания и их роль в развитии нравственных качеств учащихся 4 класса» №1 от 01.04.2026 г	2026 жыл
3.	Тыштыбаева Элвира Муратовна	ШҚО ББ Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№6 орта мектебі» КММ, бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші	Қазақ тілі сабағында мәтін арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту 01.04.2026 жыл, № 1 хаттамасы	2026 жыл
4.	Андреева Виктория Викторовна	КТУ «Средняя школа №9» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО, учитель начальных классов, педагог-исследователь	Авторская программа «Формирование функциональной грамотности на основе математических заданий», вариативный компонент, 2 класс Протокол №1 от 01 апреля 2026 года	2026 жыл
5.	Молоканова Наталья Валерьевна	КТУ "Школа-гимназия №10" ОО по г. Усть-Каменогорску УО ВКО, воспитатель классов дошкольной подготовки	Авторская программа «Архитектура природы: как дети строят дома для животных, изучая адаптацию» пр от 1 апреля 2026 года	2026 жыл
6.	Гилева Надежда Сергеевна	КТУ «Школа-лицей №11» отдела образования по г.Усть-Каменогорску УО ВКО, учитель	Авторская программа «ArtTime» Выписка из Протокола №1 от 1 апреля 2026 г	2027 жыл

		начальных классов, педагог-исследователь		
7.	Жигулина Наталья Богдановна, Рогович Елена Васильевна	Учителя начальных классов, КГУ «Школа- лицей №11» отдела образования по г.Усть- Каменогорску УО ВКО, учителя начальных классов, педагог-исследователь	Рабочая тетрадь «Умный словарик» Выписка из Протокола №1 от 1 апреля 2026 г	2030 жыл
8.	Веселкова Наталья Ивановна, Сулейменова Эльвира Акрамовна, Троеглазова Светлана Вячеславовна	КГУ «Школа-гимназия №12» отдела образования по г. Усть-Каменогорску управления образования ВКО учителя начальной школы	Авторская программа «Математика и логика» для 2 класса «Ключ от Сундука с Секретами» Протокол Экспертного Совета УО ВКО от 1 апреля 2026 г	2027 жыл
9.	Толстова Елена Владимировна	КГУ «Средняя школа №13» отдела образования по городу Усть-Каменогорску УО ВКО Воспитатель предшкольной подготовки, педагог- эксперт	«Родные просторы» Протокол №1 от 01.04.2026года	2026 жыл
10.	Михалева Лариса Геннадьевна Смирнова Светлана Сергеевна Павлова Татьяна Лукьяновна	КГУ «Средняя школа № 15» ОО по городу Усть-Каменогорску УО ВКО, Учитель начальных классов Педагог-эксперт Учитель начальных классов, Педагог- исследователь Учитель начальных классов, Педагог- исследователь	« Учимся с пользой: задачи, формирующие знания и ценности» Методическое пособие протокол обл КЭС №1, 01.04.2026 год	2026 жыл 2027 жыл 2028 жыл
11.	Бакынова Раушан Сериккановна	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «Заки Ахметов атындағы №16 орта мектебі» КММ бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші	«Математика сабағында оқушылардың негізгі құзыреттілігін дамыту құралы ретінде сыни тұрғыдан ойлау» хаттама №1, 01.04.2026 жыл	2026 жыл
12.	Кононова Ирина Сергеевна	КГУ «Средняя школа №17 имени М. Ауэзова» отдела образования по городу	Учебно-методическое пособие «Русский язык STEM-подход в формировании	2026 жыл

		Усть-Каменогорску УО ВКО, учитель начальных классов, педагог-исследователь	функциональной грамотности школьников через естествознание», Протокол №1 ЭС УО ВКО от 01.04.2026	
13.	Сабецкая Наталья Анатольевна	КГУ «Средняя школа №17 имени М. Ауэзова» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования Восточно- Казахстанской области, учитель начальных классов, педагог-исследователь	Методические рекомендации «STEM- подходы в начальной школе», Протокол №1 ЭС УО ВКО от 01.04.2026	2026 жыл
14.	Айтбаева Гульзат Кумаргазиновна	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№18 орта мектебі» КММ Мектеп алды даярлық тобының тәрбиешісі Воспитатель предшколы, педагог- сарапшы	«Оқу үдерісінде критериялды бағалау жүйесін ұйымдастыру» Хаттама №1 01 сәуір 2026 жыл	2026 жыл
15.	Простякова Ирина Владимировна, Корнеева Наталья Валерьевна	КГУ «Средняя школа № 23 им М.Шаяхметова отдела образование по городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО, учителя начальных классов, педагог- исследователи	«Юный исследователь» вариативный курс. протокол №1. 01.04.2026г	2026 жыл 2027 жыл
16.	Разиева Нагима Тлеужановна, Адилханова Асем Турсунбековна	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «Мұхамет Шаяхметов атындағы № 23 орта мектебі» КММ, бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеушілер	«Қызықты ойындар мен логикалық есептер» атты бастауыш сынып оқушыларына авторлық бағдарламасы. №1. 01.04.2026ж	2026 жыл
17.	Абилмажинова Асель Талгатовна	КГУ «Средняя школа №24», учитель начальных классов, педагог эксперт	Методическое пособие «Рабочая тетрадь по формированию оценочных умений для учащихся 1 классов», №1 от 01.04.26	2026 жыл
18.	Штайгервальд Оксана Карловна	КГУ «Средняя школа 26» отдела	«Интеллектуально- творческие игры для	2026 жыл

		образования по городу Усть-Каменогорску, учитель начальных классов, педагог-исследователь	учащихся в начальной школе» Протокол №1, от 01.04.26 г	
19.	Амирхасимова Гульнара Аймухамбетовна	«№27 орта мектебі» КММ, бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші	«Математикалық сауаттылық» атты авторлық бағдарлама, хаттама №1, 01.04.2026	2026 жыл
20.	Касенова Асель Амангельдиевна Родионова Юлия Александровна	КГУ «Школа-центр дополнительного образования № 29» отдела образования по городу Усть-Каменогорску УО ВКО Учителя начальных классов Педагоги-модераторы	Программа «Математика – легко и просто» № 1 от 01.04.2026г.	2026 жыл
21.	Бикбулатова Танзиля Мубаракловна	КГУ «Общеобразовательная школа №30» отдела образования по г. Усть-Каменогорску УО ВКО; Воспитатель класса дошкольной подготовки; педагог-эксперт	«Математика с дидактическими играми для детей 5 лет, связанные с казахской культурой». Протокол №1 от 01.04.2026г	2027 жыл
22.	Тюлендинова Гульнур Турсунгалиевна	«Абай атындағы №33 орта мектебі» КММ, бастауыш сынып мұғалімі, педагог-сарапшы	«Көркем жазу-ойды дамытудың кілті» Хаттама №1, 01.04.2026ж.	2026 жыл
23.	Колкутина Наталья Анатольевна	КГУ «Школа-лицей №34» отдела образования по городу Усть-Каменогорску УО ВКО, учитель начальных классов, педагог-исследователь	Авторская программа «Использование STEM-технологий на уроках математики в начальной школе» Протокол №1 от 01 апреля 2026 года заседания ЭС УО ВКО	2026 жыл
24.	Ершова Татьяна Александровна Третьякова Оксана Анатольевна	КГУ «Гимназия № 38 имени Льва Гумилева» ОО по г. Усть-Каменогорску УО ВКО, учитель начальных классов, педагог-исследователь учитель начальных классов, педагог-исследователь	Сборник «Формирование функциональной грамотности», протокол №1 от 1 апреля 2026 года	2026 жыл

25.	Калиакперова Назым Амирхановна Назарбаева Бакыт Муратовна	Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№ 42 орта мектебі» КММ Бастауыш сынып мұғалімдері Педагог -эксперт	«Мен саяхатшымын» №1 01сәуір 2026	2029 жыл
26.	Жунусова Асел Болатовна Нәбиева Шырайлым Салтанатқызы	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «Оралхан Бөкей атындағы № 44 лицейі» КММ Бастауыш сынып мұғалімдері Педагог-сарапшы Педагог-модератор	«Таным және әдебиет» авторлық бағдарлама Хаттама № 1 01.04.2026 жыл	2026 жыл
27.	Шакенова Медина Еренгаиповна	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «47 жалпы білім беретін мектеп» КММ, Бастауыш сынып мұғалімі	Авторлық бағдарлама «Қолөнер жұмыстары арқылы оқушылардың ұсақ қол моторикасын дамыту»	2026 жыл
28.	Шакенова Медина Еренгаиповна	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «47 жалпы білім беретін мектеп» КММ, Бастауыш сынып мұғалімі	Тақырыбы: «Қолөнер жұмыстары арқылы оқушылардың ұсақ қол моторикасын дамыту» Хаттама №1 01.04.2026 жыл	2026 жыл
29.	Понамарева Наталья Аркадьевна	КГУ «Основная средняя школа - интернат» отдела образования по г. Усть-Каменогорску УО ВКО, учитель начальных классов, педагог-исследователь	«Эффективные методы и приемы по формированию читательской грамотности на уроках литературного чтения в начальных классах» Протокол № 1 от 01.04.2026года	2026 жыл
30.	Чернышова Светлана Викторовна	Частная бизнес-школа «Бриг», учитель начальных классов, педагог- исследователь	«Математика через визуализацию: диаграммы, рисунки, таблицы ИИ подсказки». Протокол № 1, 01.04.2026г	2026 жыл

31.	Жапарова Сауле Сейтжановна Магавьянова Карлыга Нурсапаевна	Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№1 «Балапан» балабақша-бөбекжайы» КМҚК, әдіскер, педагог-сарапшы тәрбиеші, педагог-сарапшы	«Балабақшада инновациялық технология мен ұлттық құндылықты ықпалдастыра қолданудағы мүмкіндіктер» ШҚО ББ Сараптама кеңесі отырысының 01.04.2026 жылғы №1 хаттамасы	2029 жыл 2027 жыл
32.	Жақаева Маржан Советкановна	Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№1 «Балапан» балабақша-бөбекжайы» КМҚК, тәрбиеші, педагог-сарапшы	«Балабақшада ойын арқылы бала бойына ұлттық құндылықтарды қалыптастыру» ШҚО ББ Сараптама кеңесі отырысының 01.04.2026 жылғы №1 хаттамасы	2026 жыл
33.	Жакенова Гульмира Сагындыковна	Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№1 «Балапан» балабақша-бөбекжайы» КМҚК, тәрбиеші, педагог-сарапшы	«Жобалау қызметі мектеп жасына дейінгі балаларды экологиялық тәрбиелеудің тиімді әдісі ретінде» ШҚО ББ Сараптама кеңесі отырысының 01.04.2026 жылғы №1 хаттамасы	2026 жыл
34.	Сагатбекова Жанар Мухаметказиевна	Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№1 «Балапан» балабақша-бөбекжайы» КМҚК, тәрбиеші, педагог-сарапшы	«Мектеп жасына дейінгі балалардың ойлау қабілетін тәрбиелеу-білім беру процесінде логикалық ойын арқылы дамыту жолдары» ШҚО ББ Сараптама кеңесі отырысының 01.04.2026 жылғы №1 хаттамасы	2026 жыл
35.	Қайырбаева Гүлдана Мемлетханқызы, Қайырбаева Айдана Мемлетханқызы	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№3 «Балбөбек» балабақша-бөбекжайы» КМҚК, әдіскер, педагог-сарапшы	«Steam әдістері балабақшада: мектепалды топ балаларының танымдық дағдыларын дамыту» авторлық бағдарлама (хаттама №1, 01.04.2026)	2026 жыл
36.	Өтеубекова Лаура Өтеубекқызы	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№3 «Балбөбек»	«Steam технологиясы арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық дағдыларын дамыту» әдістемелік құрал	2026 жыл

		балабақша- бөбекжайы» КМҚК, тәрбиеші, педагог- сарапшы	(хаттама №1, 01.04.2026)	
37.	Кашей Жайнагул	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№3 «Балбөбек» балабақша- бөбекжайы» КМҚК, музыкалық жетекші, педагог-зерттеуші	«Ұлттық музыкалық аспаптармен танысу» авторлық бағдарлама (хаттама №1, 01.04.2026)	2026 жыл
38.	Бектурганова Фарида Бектурганқызы	ШҚО ББ Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің №6 «Күншуақ» балабақша-бөбекжайы КМҚК, әдіскер педагог-модератор тәрбиеші педагог-модератор	«Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды дамытуға арналған ойындар мен тапсырмалар» жинағы №1 хаттама 01.04.2026ж	2026 жыл 2027 жыл
39.	Ережепова Умут Серикбековна	ШҚО ББ Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің №6 «Күншуақ» балабақша-бөбекжайы КМҚК Педагог-психолог Педагог-зерттеуші	«Ұлттық ойындар-мектеп жасына дейінгі балаларды ұлттық мәдени құндылықтарға тәрбиелеу құралы» әдістемелік құралы № 1-хаттама 01.04.2026 ж	2026 жыл
40.	Токпасва Сабина Талғатқызы	ШҚО ББ Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің №6 «Күншуақ» балабақша-бөбекжайы КМҚК Тәрбиеші әдіскер педагог-сарапшы	«Ұлттық ойындар-мектеп жасына дейінгі балаларды ұлттық мәдени құндылықтарға тәрбиелеу құралы» әдістемелік құралы № 1-хаттама 01.04.2026 ж	2027 жыл
41.	Яковлева Галина Сергеевна	КГКП «Детский сад- ясли №10 «Колокольчик» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО Хореограф, Педагог- модератор	Авторская программа по хореографии «Танцуем здорово!!» для дошкольников 3-5 лет Выписка из протокола № 1 от 01.04.2026	2030 жыл
42.	Горбачева Екатерина Владимировна	КГКП «Детский сад- ясли №10 «Колокольчик» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления	Методическое пособие «Сенсорное развитие дошкольников 2-3 лет через дидактические игры» Протокол №3 от 10.12.2025 года	2026 жыл

	Пашинина Евгения Олеговна	образования ВКО, воспитатель, педагог-эксперт Директор Руководитель-организатор		
43.	Гребенюк Татьяна Алексеевна	КГКП «Детский сад-ясли №11 «Айгөлек» отдела образования по городу Усть-Каменогорску УО ВКО Музыкальный руководитель Педагог-исследователь	Методическое пособие «Организация и проведение праздников, развлечений в дошкольном учреждении» (для воспитателей детских садов и специалистов ДУ, мини-центров, и центров развития ребёнка) Пр №1, 01.04.2026	2026 жыл
44.	Семиклетова Евгения Владимировна, Алимбаева Шайзада Киноятовна	КГУ «Специальная школа-детский сад №14» Методист\воспитатель-педагог-исследователь, учитель-дефектолог-педагог-эксперт	Учебно-методическое пособие «Сборник дидактических игр по формированию сенсорных эталонов у детей от трех лет с нарушением зрения», протокол №1 от 01.04.2026	2026 жыл 2026 жыл
45.	Костырка Валентина Федоровна, Курмангалиева Ольга Александровна	КГУ «Специальная школа-детский сад №14» педагог-психолог-педагог-исследователь, воспитатель-педагог-эксперт	Учебно-методическое пособие «Сборник дидактических и нейропсихологических игр по освоению пространственной ориентировки детьми старшего дошкольного возраста с нарушением зрения», пр №1 от 01.04.2026	2026 жыл 2028 жыл
46.	Жиброва Наталья Юрьевна Уалханова Назгуль Каирбековна	КГУ «Специальная школа-детский сад №14» педагог-психолог-педагог-эксперт Методист КГУ "Региональный центр психологической поддержки и помощи" управления образования ВКО	Программа тренинга тренинговых занятий для формирования адаптационных ресурсов у слабовидящих детей при переходе в пятый класс "мой путь навстречу большому миру", протокол №1 от 01.04.2026 года	2026 жыл
47.	Ошанова Жибек Сериковна Капезова Сара Баймухановна	ШҚО ББ Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің №15 "Рахат" балабақша-бобекжайы КМҚК, Бейнелеу өнерінің маманы, педагог-модератор.	«Отбасы мен балабақша арасындағы серіктестік-тәрбиенің тиімді жолы» әдістемелік ұсыным №1 01.04.2026	2026 жыл
48.	Халиева Сериккайша Авалкановна	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің	Түрлі-түсті әуендер Хаттама №4 11 желтоқсан 2024	2026 жыл

		№18 «Еркетай» балабақша-бөбекжайы» КМҚК музыка жетекшісі, педагог- сараны		
49.	Затеева Ольга Анатольевна	КГКП «Детский сад-ясли №42» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО/ хореограф, педагог-исследователь	Авторская программа «Танцевальный калейдоскоп» №1	2026 жыл
50.	Кумина Лариса Владимировна	КГКП «Детский сад – ясли № 45 «Болашақ» отдела образования по городу Усть – Каменогорску УО ВКО Директор	«Организация рекреационных пространств в дошкольных учреждениях» № 1 от 01.04.2026г.	2026 жыл
51.	Огнева Зарина Урозайевна Шангина Евгения Викторовна	КГКП «Детский сад – ясли № 45 «Болашақ» отдела образования по городу Усть – Каменогорску УО ВКО, Воспитатель Воспитатель	«Развитие критического мышления через исследовательскую и познавательную деятельность» у детей 5-6 лет. № 1 от 01.04.2026г.	2026 жыл
52.	Поцелуева Галина Леонидовна Семилетко Татьяна Валентиновна	КГКП «Детский сад – ясли № 45 «Болашақ» отдела образования по городу Усть – Каменогорску УО ВКО, Воспитатель	«Реализация идеи интеграции в логико- математическом развитии детей старшего дошкольного возраста» № 1 от 01.04.2026 г.	2027 жыл
53.	Долгицкая Татьяна Валерьевна	КГКП «Детский сад №96» Воспитатель Педагог-исследователь	Авторская программа «Квест – игра как инновационная технология всестороннего развития детей 3-5 лет» Протокол №1 От 01.04.2026	2026 жыл
54.	Толыкова Ардак Кенесхановна Бекжанова Айгуль Кайрулдиновна	Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№100 балабақша-бөбекжайы» КМҚК, директор, «педагог-зерттеуші» етодист, «педагог- модератор»	«Мектепке дейінгі жастағы балаларға жасанды интеллект негізіндегі ойындар» 01.04.2026 ж. №1 хаттама	2026 жыл 2027 жыл
55.	Жорткамбаева Айнур Омирхановна	КГКП «Детский сад- ясли №102» отдела образования по городу Усть-Каменогорску УО	«Изучение истории родного края как средство развития коммуникативных навыков»	2026 жыл

		ВКО		
56.	Ильдебаета Индира Мухаметказыновна	ШҚО ББ Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «№102 балабақша-бөбекжайы» КМҚК	«Педагогикалық кеңестің жұмысына фасилитация және командалық әдістерді енгізу»	2026 жыл
57.	Брагина Татьяна Алексеевна Прошкина Людмила Петровна	КТУ «Санаторный детский сад-ясли №103» отделе образования по городу Усть-Каменгорску УО ВКО, директор, педагог-лидер методист, педагог-исследователь	«Лессон стади в практике дошкольных организаций», КЭС №1 от 01.04.2026 г	2026 жыл 2026 жыл
58.	Битимбаева Альфия Фаридовна	КТУ «Санаторный детский сад-ясли №103» отделе образования по городу Усть-Каменгорску УО ВКО, музыкальный руководитель, педагог-исследователь	Сборник авторских игр «Шаңырақ астындағы ойындар» (музыкальные игры для детей 4-6 лет) КЭС №1 от 01.04.2026 г	2026 жыл
59.	Алимбетова Куляш Уснадиевна Карибаева Динара Конанбаевна	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің №106 «Қарлығаш» балабақша-бөбекжайы КМҚК, тәрбиеші, педагог-зерттеуші тәрбиеші, педагог-модератор	«Мектеп жасына дейінгі балалардың қисынды ойлауды дамытатын тапсырмалар жинағы» әдістемелік жинағы (хаттама №1, 01 суәір 2026 жыл)	2026 жыл 2029 жыл
60.	Ержанова Аяулым Ержанқызы	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «Алтын дән» арнайы мектеп-балабақшасы» КММ, бейнелеу пәні мұғалімі, педагог-сарапшы	“Туған өлкенің сырлы бояулары” авторлық бағдарлама №1 Хаттама. 01.04.2026 жыл	2027 жыл
61.	Жумагулова Айнур Галымбековна	ШҚО білім басқармасы Өскемен қаласы бойынша білім бөлімінің «Алтын дән» арнайы мектеп-балабақшасы» КММ, бастауып сынып мұғалімі, педагог-сарапшы	“Көру қабілеті бұзылған балаларға бейімделген оқыту құралдары мен тәсілдері” авторлық бағдарлама. №1 Хаттама. 01.04.2026 жыл.	2026 жыл

62.	Касатова Светлана Сергеевна	ТОО «Детский сад «Лада» Хореограф Педагог-исследователь	Авторская программа по хореографии «Танцуем здорово!!» для дошкольников 3-5 лет Выписка из протокола № 1 от 01.04.2026	2026 жыл
63.	Тілеубекова Азиза Тілеубекқызы	ІШҚО білім басқармасы Күршім ауданы бойынша білім бөлімінің «Барақ батыр негізгі орта мектебі» КММ, бастауыш сынып мұғалімі	Сборник «Методические рекомендации по развитию критического мышления обучающихся при работе с искусственным интеллектом» № 1 от 01.04.2026	2026 жыл